

Gemma Pellissa
Glopades de riu
Argentona: Voliana, 2015.

Gemma Pellissa (Tivenys, 1986) ha debutat com a autora única d'un llibre amb *Glopades de riu*, un recull de vint-i-una narracions, breus, de tres o quatre pàgines cadascuna. El riu del títol, l'Ebre –que no s'explicita però s'intueix–, és present, d'una manera o d'una altra, en tots els contes. Les narracions són independents entre si, encara que algunes s'agrupen en una mena de tríptic de personatges recurrents –«Palometa de riu», «El campanar» i «L'ofrena» són, en aquest ordre i respecte d'una mort, la premonició, la tragèdia i la redempció, al costat d'«El cocodril», «La barqueta de canya» i «Violetes», un altre aplec articulat. El riu és, de fet, l'element que cohesionava tot el recull, sia com a personatge actiu sia com a espai mític i ambiental. Com a personatge –el protagonista?– és dual: tant absorbeix com expel·leix; tant és benèvol i plàcid com furibund i capriciós. Quan es vol domèstic hipnotitza, purifica, s'ho mira tot sense remoure les aigües i fa de correlat objectiu dels personatges; quan es deixondeix, xucla i es rebel·la. Com a escenari, i acollint-nos al que deia Josep Murgades a propòsit de Mequinensa i Moncada –de nou l'Ebre–, actua com a font de fabulació mitagògica –és a dir, 'que porta mites': un clos d'elements universals, tant pel que fa als personatges, essencials, com a les accions, singulars en la generalitat. Això fa que la realitat i la fantasia –especialment al conte «Ondina»– se superposin.

Pellissa ha optat per una narrativa de mínims, de *showing* més que no pas de *telling*. El narrador, en primera persona o en tercera, escamoteja tot sovint els detalls i les conseqüències de les accions que viuen els protagonistes. Els personatges només s'esbossen; en sabem quatre coses mal comptades. Són tan essencials que podem plantejar-nos si els subjectes, sobretot els femenins, no són sempre el mateix: un personatge que va fluctuant i evolucionant al mateix ritme que la nostra experiència lectora. L'èmfasi narratiu es posa no tant en la caracterització i en les circumstàncies concretes com en els processos de canvi que viuen els personatges: de descoberta –d'un mateix o de l'alteritat–, de revolta, d'acceptació o rebuig, de malaltia, de dolor... Així, doncs, l'operació de descodificar el significat dels contes –poques vegades unívoc; els finals, d'altra banda, són molt oberts– demana una certa atenció, fins i tot la relectura de tot el conte o, sobretot, del títol. El llibre, sàviament, delega en el lector l'operació de donar el sentit últim als contes.

Glopades de riu té una estructura intuïble, deliberada. En termes generals, els contes s'agrupen en cicles progressius, que tendeixen a anar de la infantesa a la velle-

sa i de l'estiu a l'hivern, i s'alternen les veus masculines i les femenines. El recull s'organitza en dos grans blocs: el primer, el més reeixit, se centra en la infantesa; el segon, en l'adolescència, la joventut, la maduresa i la vellesa. Entre l'un i l'altre, si fa no fa al mig, hi ha el conte «El campanar», que funciona com a frontissa metafòrica –la descoberta de la sexualitat tanca la infantesa– i és el més clarament intertextual. Aquest «desequilibri» en favor de la infantesa es pot entendre en clau biogràfica –però no pas massa, esclar, car és literatura. Potser, també, hi ha un principi de pudor higiènic –generalitzat, d'altra banda, en el recull; el distanciament geogràfic, lingüístic i narratiu en són una mostra–: Pellissa es deu veure amb més cor de «passar en net» –permeteu-me l'expressió– la infantesa que no pas altres etapes. La imatge que se'n desprèn, sigui dit de passada, no és, en cap cas, dulcificada; és més aviat crua, despullada. És, en definitiva, una infantesa mítica. I ja se sap que una realitat mítica no demana una realitat idealitzada.

Els referents literaris de Pellissa més evidents, per la intertextualitat, són Mercè Rodoreda –sobretot a «El campanar», un clar homenatge a *Mirall trencat*– i Ovidi –«Ondina» remet a *Les metamorfosis*. Pel plantejament, l'ambientació i les tècniques narratives, també Jesús Moncada –«Dona al mirador», un conte en forma de monòleg interior al seu estil i sobretot al de Joyce–, Sherwood Anderson –*Winesburg, Ohio*–, Alice Munro o Marcel Proust. (Nota al marge: les remissions poden ser també paraliteràries: el primer conte, «El cocodril», és, probablement, una picada d'ullet als seguidors de Moncada: l'escriptor tenia la dèria de dibuixar un cocodril que vivia a l'Ebre, en Nelson, a les dedicatòries.)

La voluntat de Pellissa d'evocar un paisatge local i universal alhora té també conseqüències lingüístiques. La concessió a la particularitat diatòpica es limita, gairebé, al lèxic. La morfologia només s'apropa al model «real» en l'àmbit nominal. La verbal no s'allunya del model general estàndard, ni tan sols en els contes en forma de monòleg –«Dona al mirador», que ho és, és el més dialectalitzant de tots, això sí. (Segona nota al marge: algú, algun dia, s'hauria de mirar com escriuen els escriptors catalans que s'apropen voluntàriament a la llengua col·loquial dialectal.) L'autora s'esforça –i se'n surt– a fer una prosa rica, lírica, sensorial, suggestiva; seca, també, quan vol. En tot cas, molt ben aconseguida. Si s'hi hagués de posar alguna pega, li discutiríem la tria del títol, mig sinestètic, un xic redundant i, potser, el menys afortunat de tot plegat.

Glopades de riu es pot relacionar amb altres obres i amb altres autors per un vincle radical –en el sentit primigeni– i mític –i, per tant, distanciat; ja hi hem insistit–, des de la ciutat, amb l'Ebre. De fet, del riu se n'ha escrit, sobretot, de lluny estant: així ho van fer Sebastià Juan Arbó, autor de *Terres de l'Ebre* –llibre que, per cert, va acabar donant nom al territori– o Moncada, escriptors, tots dos, com Gemma Pellissa, que de ben joves van anar a viure –o més concretament, a treballar– a ciutat. (Salveu, esclar, totes les distàncies que s'hagin de salvar; *Glopades de riu* és, «només», la primera obra d'una escriptora jove. I és el cas similar, també, d'altres autors coetanis, companys de generació de l'autora, com ara Joan Todó i Marta Rojals.) No és el lloc per mirar d'escatir les raons socioeconòmiques que empenyen molts joves, de l'Ebre o no, a la «diàspora». (Sigui com sigui, tot pesa, i tot acaba

parlant del país.) El llibre que ens ocupa, en essència, parla d'un riu, que el sabem concret però que podria ser qualsevol altre, i de la gent que viu a la vora, en un poble intuït, amb assut i bosc de ribera, però que també podria ser, si ens passeu la hipèrbole, Mequinensa, Combray o Macondo. Tan lluny o tan a prop.

Enric Blanco Piñol
Universitat de Barcelona